

En frisk nordostvind hade jagat bort nattens dimma ur New Yorks hamn. Nu strålade aprilsolen från en blå morgonhimmel och reflekterades av buktens vita gäss i ett bländande skimmer. Ångpuffar från dunkande bogserbåtar var som bomullstussar uppslängda i luften. Sirener hoade. Ute från öppna havet kom det dånande anropet från ett fartyg.

När jag grep tag i hatten för att hindra den från att flyga iväg tvärs över Battery Wall höll jag på att snubbla över ett par luffares utsträckta ben där de satt och slöade på en bänk och tittade ut över sjön framför dem. Och den här hamnen var verkligen något att titta på, både för en sysslolös dagdrivare och för en filosofilärare på sin lediga dag. Jag brukade komma ner hit en gång om året på våren, för att titta mig omkring, för att lyssna och för att känna lukten av den salta havsluften – och också för att minnas de dagar när jag med stålkroken i handen tjänade mitt levebröd på fartyg som anlöpte den här hamnen.

Här tog sig en färja från Staten Island mödosamt genom den krabba sjön under ilsket signalerande på en stressad bogserare med en rad läktare på släp. Längre ut, på andra sidan Governer Island och Buttermilk-kanalen, sköljde solen ner över de larmande varven ute vid Atlanten. Hamnen myllrade av skutor, färjor, pråmar, bogserbåtar och flytkranar. Skrikande måsar svepte fram genom solskenet.

Så hördes ett nytt högt bölande långt borta, och när jag kisade med ögonen fick jag se ett lastfartyg med en kraftig rökplym dyka upp. Jag betraktade henne med lite av mitt gamla professionella intresse. Vid sin ankomst längs en av de tvåhundra rutterna för ångfartyg som löpte samman i New Yorks hamn hade fartyget först siktat fyren på Fire Island och så småningom plockat upp en lots vid Sandy Hook. Sedan hade hon, allteftersom morgondimman lättade, styrt in i den tolv meter breda Ambrose-kanalen som muddrats upp genom förrådiska och grunda sandrevlar i Lower Bay. Nu när lotsen tagit över seglade hon in i Upper Bay och skulle antagligen löpa in i Hudsonfloden och förtöja, kanske just vid en av Chelsea-pirerna där jag hade arbetat – där jag och Jan hade arbetat, borde jag säga. För jag kan aldrig titta på ett lastfartyg utan att komma att tänka på den väderbitne böhmaren och den vilsekomna unga kvinna som han kände sådant medlidande med när hon behövde hans hjälp – den slanka blondin som han sedan blev förälskad i på grund av hennes skönhet och kanske också på grund av hans egen ensamhet här i det främmande landet.

Fartyget kom närmare, en stor transatlantisk ångare, rejält nerlastad ända till Plimsollmärkena. Men fartyg klarar sig bäst, precis som människor, när de är lastade till sin fulla kapacitet. För litet eller för mycket last är lika farligt i hård sjö.

Fartyget letade sig in på floden precis som jag hade trott hon skulle, och jag bestämde mig för att ta en rask promenad längs West Street och följa efter henne. Medan jag vek undan för trafiken undrade jag över vad för slags last hon kunde ha i lastrummen. Kaffe från Guatemala kanske; råsilke, cacaoböner eller tenn. Eller troligare gummi, för Jan och jag hade ofta lossat en hel del gummi. Alla fartyg hade det med sig – gummi från de ångande heta plantagerna på Malackahalvön och i Nederländska Indien eller tappad av ensamma gummitappare, *seringueros*, i de obarmhjärtiga gummiområdena i Amazonas.

Eller kanske koppar från Chile. Det återkallade minnet av vår kompis Mike som fick foten krossad av en nedfallande kopparbalk när han arbetade på en pråm. Den olyckan fick mig att komma ihåg hur Jan föll ner från ett fartygsdäck och fick köras iväg i ambulans. Och vilken chock det gav hans rastlösa fästmö, hon med det gyllene håret!

Jan och hans kvinna! Att kliva fram längs den bullriga West Street var som att gå omkring bland minnen av människor jag en gång känt väl. I förgrunden finns Jan. Jag kan se honom nu som om jag hade skiljts från honom i går, en rättfram och uppriktig kille med ett väderbitet ansikte och ett fast handslag. Jag minns hur vi jobbade ombord på fartyg under

tidiga sommarmorgnar när dimman gav mjuka konturer åt pirerna och fartygsskroven; eller när höstregnen piskade floden; eller vårdagar med hög klar himmel och vinschar som puttrade på i moln av vit ånga och hiv som for upp eller ner genom lucköppningarna.

2/

Att bara sitta hemma och slöa gjorde mig rastlös. Jag längtade efter att kunna gå till ett arbete. ”Kan jag inte få nåt i hamnen?” frågade jag Jan en kväll.

”Det är hårt slit där”, sa han. ”Du borde skaffa dig ett bra kontorsjobb i stället.”

”Min engelska är inte bra nog.”

”Nej, jag skulle tro det.”

”Jag tror jag måste börja i hamnen”, envisades jag.

Det gjorde Karen alldeles utom sig. Aldrig, så länge hon kunde göra något åt det, förklarade hon, skulle hennes systerson arbeta som vanlig hamnarbetare!

Men när hon hade gått in i sitt rum pratade Jan igenom saken. ”Jag tror nog att jag kan skaffa jobb åt dig”, sa han. ”Jag ska prata med stuvargen.”

Han höll sitt löfte. Och en morgon strax före åtta följde jag med honom ner i hamnen, utrustad med ett par arbetshandskar och en stuvarkrok av stål professionellt instoppad i bältet på vänster sida, så som Jan hade visat mig.

Det var fortfarande halvmörkt och himlen var grå av snö när vi kom fram till hamnen. Där träffade vi en mängd andra hamnarbetare, kraftiga karlar i keps och läderjacka eller gamla tunga överrockar med uppfälld krage. ”Hej, Jan”, ropade de med sina skrovliga röster. ”Hur är det med en sån?”

”Hej, Bill! Hej, Mac! Kallt så det förslår, vad?”

”Jojomen. Nu får vi se vad det kan bli borta på kajen i dag.”

En isande vind svepte in från Hudson-floden. Två-, trehundra män hade redan samlats vid Utropet, och vi anslöt oss till dem och så stod vi där i en halvcirkel vid hamngrindarna, skakande av köld allihop. Männerna grupperade sig efter nationalitet och folkslag för att stuvargen lättare skulle kunna hitta sina gäng. Vid ena sidan av grindarna stod de färgade, mitt emot dem italienarna, litauerna, polackerna och andra, och längst fram i halvcirkeln skandinaverna och irländarna.

Jan gick bort till sitt gamla gäng. ”Stå du här hos mig, Arne”, sa han. ”Så ser McGrady dig.”

När jag tittade mig omkring i det svaga morgonljuset såg jag fler och fler män komma från alla håll på väg till Utropet. Nu var vi omkring fyrahundra som stod där. Framför oss, bakom den höga betongmuren längs kanten på floden, stack de höga masterna på S.S. *Manahawskin* upp som svarta bajonetter som högg mot himlen. Bakom oss hade West Street vaknat och tunga lastbilar dundrade förbi. Flakvagnar och kärror skramlade över kullerstenarna och samlades i närheten av grindarna för att ta hand om lasten från *Manahawskin*. Hästar gnäggade. Kuskar smällde med piskor. Ett fartyg bölade dovt ute till havs.

Fler och fler jobbare samlades vid Utropet, plumsade genom snön och stampade för att hålla värmen. Männerna stod i grupper på ungefär tio stycken, varje grupp ett gäng – lastrumsgäng, däckgäng, kajgäng. I utkanten stod ett par hundra extrajobbare och så kallade *shenangoes* – män, fick jag veta senare, som fick arbete bara när det var rusch i hamnen och de fasta gängen inte kunde klara av all last. De här männen såg alla ängsliga och utschasade ut, jag hörde ett par av dem prata om chanserna att bli utplockad av stuvargen för en dags

---

· hamnarbetare som hamnat i socialt förfall. ö.a.

arbete. ”Herre Gud, jag vet inte vad jag ska göra”, sa en gammal irländare som de andra kallade Humpy. ”Jag har inte plockats ut på en hel vecka nu .”

Så var det någon som ropade till: ”Tyst! McGrady!” Och med en gång sänkte sig tystnaden bland männen.

Jan knuffade till mig med armbågen. ”McGrady!”

En kraftig karl klev ut ur dunklet i kajskjulet och stegade raskt in i mitten på den mänskliga cirkeln där varje man stod på helspänn. McGrady var en man i fyrtioårsåldern med hårda anletsdrag, en illa tilltyga filthatt snitsigt på huvudet och ena kinden utbuktande av en tuggbuss. Han stack en visselpipa i munnen och blåste en gäll signal samtidigt som han glodde ilsket på några senkomna som snabbt försökte tränga sig in i hopen.

McGrady sköt hatten bak i nacken och tittade sig kritiskt omkring på den rufsiga uppställningen. Käkarna arbetade medan hans stenhårda blick borrade sig in i ett av gängen. ”Kajgäng nummer ett!” vrålade han med en röst som nästan dränktes av dånet av lastbilar som dundrade förbi.

En handfull män klev ut ur den stora skaran och gick fram till stubarbasen. Det var en blandad samling, långa karlar och kortvuxna, ett par satta och andra magra och gängliga. Alla hade de en stålkrok instucken i bältet.

McGrady tuggade på sin tobak och granskade männen. Han verkade inte nöjd med dem men lät dem passera, en efter en. ”Gå in”, fnös han åt dem och pekade med tummen på grindarna. Allt eftersom männen klampade in gjorde en tidskrivare en markering på sin lista.

Nu kom det en lätt snöby. McGrady ställde sig bredbent och sprutade ut en brun tobaksstråle på marken. En jättelik lastbil dundrade förbi.

Jag kikade på Jan, en spinkig gestalt bland de kraftiga medlemmarna i hans gäng och hans koncentrerade min sa mig att det här ”bemanninget” var mycket viktigt för honom. Det dög inte att förlora förtroendet hos McGrady. Och de andra männen var också uppmärksamma och spända. Jag hade aldrig förr sett en sådan blick hos män. Alla tiggde de om en chans, alla vädjade de stumt om en dags arbete. ”McGrady – du känner mig”, verkade en blick säga. Den tillhörde en kraftig, medelsålders irländare. Och – ”Titta här, jag är stark och arbetsvillig”, var det en annan som försökte få fram, en kortvuxen italienare som sträckte på sig för att se längre och mastigare ut än vad Gud hade skapat honom. ”McGrady”, sa blicken hos en annan man, ”ta mig. Jag behöver en dags arbete.”

Stubarbasen gick långsamt fram längs det tjocka repet, hejdade blicken här och var för att mönstra och värdera någon av männen. Så hissade han upp byxorna och vrålade: ”Luckgäng nummer två!”

En hop svartmusikiga sicilianare marscherade fram från sin plats i Bemanningen. De var kortvuxna och robusta, breda över axlar, nävar och käkar.

McGrady tuggade på. ”In med er”, skrek han, och tidskrivaren gjorde en markering i sitt block.

”Kajgäng nummer två!”

Irländare. Den rufsiga gruppen klev fram till McGrady.

”Okej. In med er.”

Han föste över hatten mot ena örat. Käkarna fortsatte sitt tuggande. ”Luckgäng nummer två!”

En samling skandinaver.

”In.”

Nästa gäng som kallades fram var Jans, och Jan blinkade uppmuntrande åt mig som för att säga: ”Oroa dig inte. McGrady vet allt om dig.”

Bemanningen tunnades ut. Snart hade de fasta gängen ropats upp och det återstod bara spridda eftersläntare och *shenangoes*, arbetslösa och en del utslagna stackare på jakt efter en dags arbete. McGrady glodde på dem. Deras blickar bönföll honom hela tiden: ”Ta mig. Titta

här, jag är stark... McGrady du kommer väl ihåg mig?" Och så fanns det blickar som sa: "För Guds skull, ge mig en chans! Ge mig en dag ... en timme!"

Stuvarbasen bedömde dem med kall blick. Gamle Humpy förkastades, och han klev åt sidan med mörk förtvivlan i ansiktet. McGrady vände sig till en annan grupp. "Du-u!" fräste han, och viftade med ett knubbigt finger åt en av karlarna som sken upp, glatt överraskad. "Du-u! Och du-u!" Han plockade ut ett par extrajobbare till för förmiddagen. Men mer än etthundra man fick vända tillbaka. De såg bittra och besvikna ut, men trots det vågade ingen av dem säga ett enda ord.

Till sist snurrade McGrady helt om och borrade in sin blick i mig med tobaksbussen som en hård boll i munnen. "Du är killen som Jan pratade om", sa han ur ena mungipan.

"Ja."

Han tittade på mig uppifrån och ner. "Okej, in med dig", muttrade han och knyckte till med huvudet. "Kajgäng nummer fem."

När jag skyndade bort mot grindarna viftade McGrady iväg de kvarvarande senkomlingarna med en svepande gest. "Det är allt för idag!" ropade han. "Klockan åtta i morgon bitti." Så vände han sig om och följde med mig genom grindarna och in i det våldsamma skramlandet och larmet i hamnmagasinet.